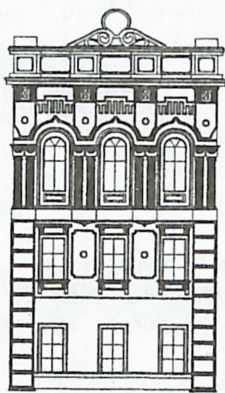

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Культура України

Випуск 6
Мистецтвознавство

Збірник наукових праць

Харків
2000

Бібліотека ХДАК
інв. № 437757

ОПРЯЖЕННЯ
ОКРЕМІЛЛЯ

за 15 років: Збірник статей і документів / зі вступною статтею і примітками І. Маца; Укладачі: І. Мац, Л. Рейнгард, Л. Ремпель-М., 1933- С. 477-478. 5. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, Спр. 426, л. 68-71. 6. Хроніка // Нове мистецтво.- 1926.- № 3.- С. 5. 7. Харківський Обласний Державний Архів, Ф.- Р- 845, оп. 2, од. хр. 744, л. 4, 13, 15. 8. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, д. 417, л. 21. 9. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 6, од. хр. 9040, л. 9. 10. І. Врона. До відкриття 1-ї Всеукраїнської виставки АРМУ // Нове мистецтво.- 1927.- № 12-13.- С. 3-5. 11. Хроніка // Нове мистецтво.- 1926.- № 2.- С. 2, 6. 12. Хроніка // Нове мистецтво.- 1926.- № 5.- С. 1. 13. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, Спр. 417, л. 30-36. 14. Мистецтво революції та АРМУ.- К., 1926.- 56 с. 15. Українське малярство на реконструктивному зламі // Критика.- 1931.- № 1.- С. 118-137; 1932.- № 5.- С. 118-137. 16. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, д. 417, л. 37-40. 17. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, д. 417, л. 41-42. 18. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, Спр. 417, л. 43. 19. III-й Всеукраїнський з'їзд АРМУ // Червоний шлях.- 1930.- № 10.- С. 179. 20. ЦДАВОВ Укр., Ф. 166, оп. 5, д. 417, л. 45-46.

УДК 378.008

В.О. Ільганасва

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СВІТОГЛЯДУ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ

Розглядаються проблеми формування світоглядних орієнтацій фахівців культурного та документно-інформаційного напрямів в процесі соціально-комунікативної діяльності

Інформація є ознакою рівня культури сучасної цивілізації. Культура людства з документально-книжкової форми трансформувалася в безпаперову, електронну. Всі сфери суспільного життя пронизані стосунками, взаємозв'язками та взаємодіями на основі певних засобів соціальних комунікацій. Це породжує численні проблеми, пов'язані не лише з навичками оволодіння технікою й технологіями інформаційних систем, але й з усвідомленням та сприйняттям етики стосунків в умовах комп'ютеризованого, електронного середовища. Вже сформувалось суспільство різного рівня інформатизації, суб'єкти якого стають носіями нової культури. Співіснування країн не лише за різним рівнем економічного, політичного, історичного розвитку, але й за рівнем інформації стало вже глобальною проблемою. Постає питання забезпечення певного напрямку підготовки сучасних фахівців у країнах, що відстають за рівнем інформатизації і спроможні забезпечити оволодіння здобутками певної культури в національно-культурному просторі, для сфери культури в Україні у межах загальної соціокультурної проблеми виховання споживачів різних соціально-інформаційних систем на базі повних інформаційних технологій.

Диверсифікація інформаційної діяльності спонукає до поши-

рення спеціальностей та спеціалізацій працівників цієї сфери. При цьому спостерігається порушення єдності уявлень і переконань працівників різних ділянок однієї професійної сфери: бібліотекарів, архівістів, музеєзнавців, працівників радіо та телебачення, інформаційних спеціалістів, документалістів, а також програмістів, спеціалістів з ОТ, технологів і проектувальників ІС тощо. Розбіжності в позиціях суб'єктів інформаційної діяльності перешкоджають ефективній реалізації програм технологічного розвитку документально-інформаційних структур і в цілому інформатизації у суспільстві. Подолання цих розбіжностей можливе на основі синхронності і однотипності ставлення спеціалістів до професійної діяльності в широкому культурному контексті.

У Харківській державній академії культури (ХДАК) субординація переконань майбутніх фахівців забезпечується фундаментальною професійно-орієнтованою дисципліною «Соціальні комунікації». Мета курсу - сформувати сукупність поглядів, принципів, переконань, що визначають напрям діяльності і ставлення до сучасної інформаційної діяльності в єдиному соціально-професійному, соціально-культурному контекстах. Матеріали курсу надають основи знань про генезис соціально-комунікативних відносин у суспільстві, засобів передачі знань та інформації, соціальну структуру, які збирають, зберігають, переробляють, розповсюджують документи та інформацію, техніко-технологічні засоби документно-інформаційної діяльності, предметне середовище комунікативної діяльності, процеси опанування книжково-документної та інформаційної культури, інформаційної екології тощо. За допомогою курсу формується єдиний професійний категоріально-понятійний апарат, що поступово розширюється в процесі вивчення спеціальних курсів, але його базова основа забезпечує умови для порозуміння фахівців з різною спеціальною підготовкою в окремих ланках документно-інформаційної діяльності різних сфер (політика, соціальне управління, масмедіа, освіта, бібліотечна або музична сфери).

Соціально-комунікативна ідея стала базовою в системі підготовки фахівців культурного та документно-інформаційного напрямів. Вона дозволяє визначити загальні базові компоненти цих сфер підготовки спеціалістів, сформувати цілі їх навчання, співвіднести цикл навчання з основними циклами системної інформаційної технології за предметом діяльності та кінцевим продуктом, а також завдяки узагальненню суспільно-історичної практики сприяти подоланню уявлень про однобічність, одиничність, автономність ок-

ремих сфер соціально-комунікативної діяльності (музейної, архівної, масмедійної, книговидавничої, бібліотечної, інформаційної).

Професійна свідомість передбачає адекватне, узагальнене і цілеспрямоване відображення особливостей і відносин об'єктів навколишнього світу. Основою знань, що зумовлюють існування професійної свідомості, є сучасні погляди на систему соціальних комунікацій (ССК). Формування будь-якої системи - це організаційна, функціональна, цільова єдність, яка у разі з ССК доповнюється генетичною єдністю. Уявлення про систему СК формується лише на досить високому рівні інституалізації, тобто при виділенні комунікативної діяльності в самостійний вид соціальної діяльності. Формування уявлень про ССК пов'язане з початком 80-х рр. - періодом інтенсивного впровадження інформаційних технологій, активізації інформаційних процесів у різних сферах соціальної діяльності, перетворення інформації у ресурс соціально-економічного, культурного прогресу.

Нині склалися (а деякі вже досягли рівня інституціональної форми) підсистеми ССК: бібліотечна, інформаційна (в науці, техніці, медицині, фінансах), масмедійна (в освіті, музейній та архівній сферах, ін.). Інформаційна технологія стимулювала пошук загальних підвалин організації та техніки інформаційної діяльності в різних суспільних сферах. Її структура зі становленням суспільства удосконалюється, збагачується. Розвиток комунікацій також зміцнює систему суспільних зв'язків та їх духовний зміст.

Комунікація тривалий час ототожнювалася зі спілкуванням у процесі праці і життєдіяльності людей. Виникло поняття виробничої транспортної комунікації, яка є частиною продуктивних сил суспільства. Але це лише технічні системи, частина механізму виробництва. Відношення комунікації та інших соціальних явищ характеризуються тим, що вони направлені на поєднання різних видів діяльності соціальних інститутів за допомогою цілеспрямованого обміну результатами як матеріального, так і духовного виробництва.

Образ, жест, усна та писемна мова, писемність, книга (як багатопрофільний та багатофункціональний документ), спеціальні документи, інформація і знання є етапами еволюції феномена комунікації у суспільстві. Кожний комунікативний засіб - знак, друк, телефон, телеграф, кіно, фотографія, радіо, інформаційні системи - продукти певної історичної епохи, які задовольняють певні економічні, політичні, культурні інтереси. На їх ґрунті формуються різні соціально-комунікативні структури. Настає момент, коли

комунікація відокремлюється від суспільного виробництва як його інфраструктурний елемент і стає його повноправним елементом.

З середини 70-х рр. XX ст. увагу науковців привертають інформатизація і формування інформаційного суспільства. Концепція цих процесів нині є не лише теоретичною доктриною, але й застосовується на практиці: в певних програмах національної інформаційної політики різних країн. Для України цей досвід, безсумнівно, має сенс, оскільки потребує уваги не лише матеріально-технічний аспект інформації, але й проблема підготовки кадрів для втілення і застосування, підтримки й розвитку інформаційних технологій. Постає проблема підготовки фахівців нової форми - активних носіїв інформаційної культури. Життєдіяльність сучасної людини відбувається не тільки в енергетичному, гравітаційному, а й в інформаційному полі, де її функціонування неможливе без певних інформаційних суспільних відносин. Середовище, в якому здійснюються інформаційні процеси називають інфоосферою (2,3).

Основою соціальної комунікації є «соціальна взаємодія», суть якої - наслідування знань, цілеспрямована передача інформації. Суспільна взаємодія людей - це безперервний обмін соціальною інформацією, що здійснюється за певними напрямками завдяки наявності комунікативного ланцюга, в якому по-новому висвітлюється роль кожної людини в інформаційному середовищі ноосфери, що повертає їх до внутрішніх проблем розвитку своєї свідомості й енерго-інформаційної структури. Це дає підстави до пошуків нових конструктів культурологічної бази підготовки фахівців у галузі культури, які забезпечують розкриття духовного потенціалу нації, гуманізацію суспільних відносин, творчих здібностей людини. До цих конструктів можна віднести: свідомість, світорозуміння, інтелект, менталітет, талант, знання, аутокомунікацію, духовність у контексті ноосферної еволюції людини. Комунікативна свідомість працівників сфери культури має бути спрямованою не на глибоке перетворення суспільних відносин, а на зміни свідомості людей на підставі вдосконалення індивідів.

Комунікативні процеси передбачають наявність певних знакових систем, які є засобом зв'язку. Поява мови (звукових мовних знаків), а потім штучних знакових систем визначили подальший розвиток засобів соціальної взаємодії і розвиток соціальних комунікацій. Мовний знак, на думку Б.А.Радіонова, - це «мовна одиниця, що використовується з метою комунікації» (3, 31). Метою комунікативних відносин завжди був обмін, доступ до ре-

зультатів діяльності (знання) незалежно від рівня організації цих відносин у суспільстві. Подібне тлумачення «знаку» допомогло визначити логічну помилку, пов'язану з ототожненням комунікативної функції, яка тривалий час перешкоджала взаєморозумінню представників різних соціально-комунікативних структур, і суттєві соціальні функції різних засобів комунікації. Слід відрізняти комунікацію як певний напрям обміну інформацією (форму організації) від комунікативної функції як певного засобу зв'язку, взаємодії матеріальних об'єктів між собою. Документальна, інформаційна і когнітивна форми комунікативних відносин забезпечують рівень їх організації за допомогою різних методико-техніко-технологічних засобів і відповідають рівню їх суспільного розвитку. Ці три форми комунікативних відносин притаманні всім соціально-комунікативним структурам, які забезпечують суспільний комунікативний зв'язок. У розгорнутій формі вони є функціональною основою діяльності будь-яких соціально-комунікативних структур.

Комунікативна функція проявляється в усіх соціальних явищах (науці, політиці, культурі, спілкуванні, предметах культури, побуту, трудових відносинах та ін.). На початковій стадії історії людства вся комунікація зводилася до спілкування. Поступово формувалася комунікативна функція суспільства, зумовлена розвитком соціально-комунікативної діяльності як особливого виду людської діяльності. Нині є всі підстави розглянути систему соціальних комунікацій як соціальний інститут, що перебуває в стадії становлення.

Соціально - комунікативна діяльність сформувалася як соціальний інститут під впливом процесу перетворюючої діяльності людини. ССК - особлива реальність спеціально функціонуючих «штучних» предметів-посередників, в яких об'єктований суспільний досвід перетворюючої і пізнавальної діяльності. ССК охоплює всі види соціального спілкування від глобального інфоносферного, міжнаціонального до індивідуального. Виникнення і розвиток конкретних видів соціальної комунікативної діяльності детерміновані розподілом і поєднанням праці: від документальних форм, що превалювали у процесі становлення соціально-комунікативної діяльності, до інформаційних, що сформувалися у середині ХХ ст., і когнітивних, що виникли в 70-ті рр.

Стимулюючим чинником процесів інституалізації є інформатизація суспільства на базі сучасних новітніх інформаційних технологій. Застосування сучасних ІТ (перш за все телекомуніка-

тивних, багатоканальних електронно-цифрових систем завдяки супутниковому зв'язку та ін.) зумовило посилення інтеграції у структурі соціальних комунікацій. Елементи СК, що раніше були відокремлені один від одного, поступово об'єднують в інформаційні когнітивні системи різного рівня: локальні, регіональні, національні, міжнародні, глобальні.

Основою еволюції та розвитку ССК є урізноманітнення форм і засобів фіксації, розповсюдження, зберігання знань. Нині створені нові ІТ, які в своїй гіпертекстовій, гіпермедіа формі завершують певний цикл розвитку соціальних комунікацій. З позицій предметного аспекту цих процесів цілком очевидно, що нова ера комунікативних відносин у суспільстві буде пов'язана з системами передачі знань, прикладами яких нині є системи штучного інтелекту і експертні системи. Теоретичні відкриття і надбання в цій сфері, їх практична реалізація в інформаційних системах визначають сучасну професійну свідомість фахівців, напрям та їх ставлення до професійної діяльності.

Формування системи СК і відповідно свідомості фахівців цієї сфери сприяє вирішенню багатьох практичних завдань, перш за все підготовки кадрів, створюють умови для нової класифікації спеціальностей як у традиційних підсистемах СК (бібліотечній, архівній), так і в інформаційній; визначення рівнів і змісту підготовки фахівців, шляхів професійної кар'єри спеціалістів документально-інформаційного профілю; формування нових робочих місць, перспектив розвитку кадрового складу галузей, що належать до ССК. Визначається об'єктивно-змістовний склад інформаційної бази управління системою, що в Україні набуває особливого значення в період входження до світового інформаційного простору.

Список літератури

1. *Ільганаєва В.О.* Бібліотечна освіта: нова парадигма розвитку.-К.: Ред.ж «Бібліотечний вісник», 1996.-253 с.
2. *Радионон Б.А.* Коммуникация как социальное явление. - Ростов: Изд-во Рост. ЦНТА, 1984. - 143 с.,3.
3. *Гельман-Виноградов К.Б.* Документальная память ноосферы как новый объект познания: к постановке проблемы // Междунар. форум по информ. и документации. - 1992. - Т. 17. - С. 8-16.